

Psykiatriska akutmottagningar har fortfarande färre besök men samtidigt fler inläggningar under coronapandemin

Socialstyrelsen konstaterade tidigare i år att antalet personer som sökte vård vid psykiatriska akutmottagningar hade minskat i samband med en tilltagande smittspridning av coronaviruset¹. Mellan vecka 11 och 17 var det varje dag i genomsnitt 60 färre patienter på akutmottagningarna jämfört med i normala fall. Personer har troligen dragit sig för att söka vård på grund av rädsla att bli smittade eller på grund av att inte vilja belasta hälso- och sjukvården. En uppenbar risk med att inte söka akut vård är att symtomen förvärras och att en person så småningom söker vård i ett sämre skick.

Socialstyrelsen redovisar i det här faktabladet besök vid psykiatriska akutmottagningar från vecka 2 till och med vecka 48. Myndigheten har även analyserat om inskrivningar i slutenvård i samband med akutbesöken har förändrats under pandemin jämfört med tidigare. Resultaten är baserade på inrapporterade uppgifter från hälso- och sjukvården till myndighetens nationella patientregister (för de sista veckorna i studien kan en eftersläpning av data ske).

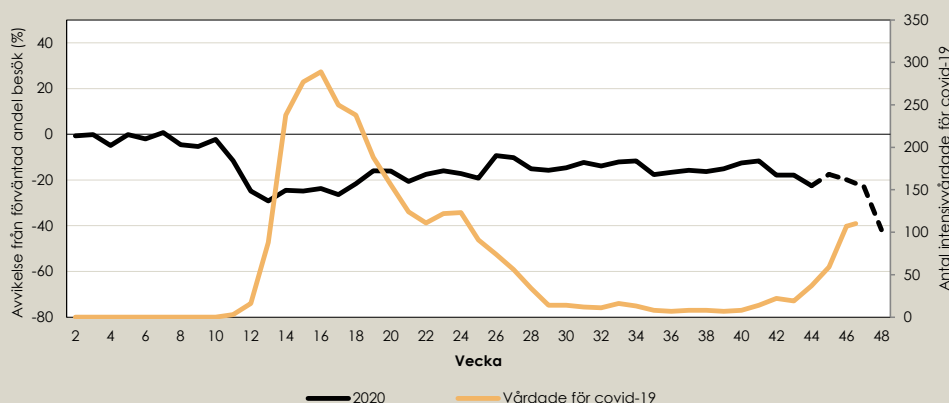
¹ Färre söker vård vid psykiatrisk akutmottagning under coronapandemin. Socialstyrelsen, 2020.

Färre besök särskilt i smittspridningens inledning

I genomsnitt sker omkring 2 600 besök varje vecka på psykiatriska akutmottagningar i landet. Under coronapandemin har dock en markant minskning av andelen besök inom barn- och ungdomspsykiatri och inom vuxenpsykiatri skett. Figur 1 visar den procentuella avvikelsen från ett förväntat värde baserat på åren 2018-2019. Minskningen av besök var som mest uttalad i smittspridningens inledning, omkring 30 procent både för barn och vuxna, varpå besöken successivt ökade igen.

Figur 1. Besök vid psykiatriska akutmottagningar

Procentuell minskning av andel besök i befolkningen vid psykiatriska akutmottagningar jan-nov 2020 jämfört med förväntat värde (normaliserat till noll). Det förväntade värdet är baserat på en linjär trend*, skattad för åren 2018-2019. Streckad linje representerar data som är osäkra. Minskningen kan jämföras med antalet intensivvårdade för covid-19.

* Den linjära trenden tar hänsyn till att besöken generellt ökade under 2018-2019.

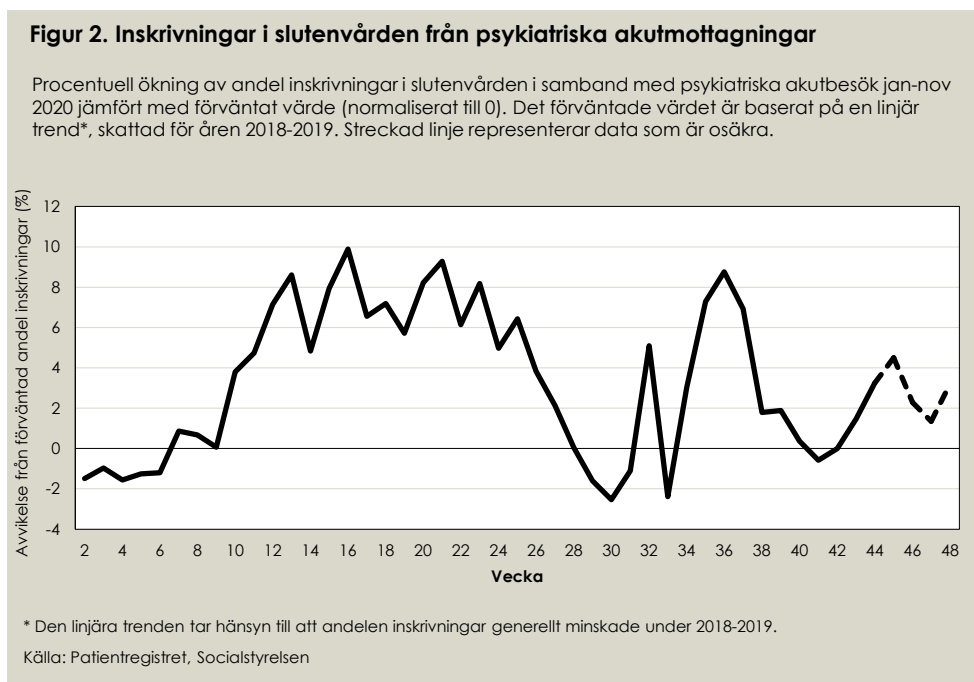
Källa: Patientregistret, Socialstyrelsen

Besöken har dock inte gått tillbaka till normala nivåer. Från vecka 42 i september föreföll istället besöken åter att minska, möjligen som ett uttryck för att smittspridningen visade tecken att på nytt tillta². När det gäller skillnader i besöksmönstret mellan könen fanns inga skillnader (redovisas inte i figur).

Akutbesöken ledde oftare till inskrivning i slutenvård

Samtidigt som besöken vid psykiatriska akutmottagningar har varit färre än normalt under pandemin har andelen av besöken som har lett till inskrivningar i slutenvård ökat (figur 2). Från vecka 12 till vecka 26 ökade inläggningarna med upp till 10 procent mot vad som kan förväntas baserat på tidigare års akutbesök. Under juli närmade sig inskrivningarna normala nivåer för att därpå eventuellt öka igen, om än med fluktuation.

² <https://www.regeringen.se/artiklar/2020/09/nya-restriktioner-om-smittspridningen-fortsatter-oka>

Om inskrivningarna från barn- och ungdomspsykiatriska akutverksamheter särskiljs från de vuxenpsykiatriska kan betydande variationer ses avseende besök som ledde till inläggningar från barn- och ungdomspsykiatriska akutmottagningar (redovisas inte i figur). Eftersom uträkningen beträffande andelen inskrivningar baseras på betydligt antal färre besök vid barn- och ungdomspsykiatriska mottagningar än vid vuxenpsykiatriska beror variationerna sannolikt på detta. Hur som helst går det i nuläget inte att dra några säkra slutsatser om trender beträffande inläggningarna för barn- och ungdomspsykiatri under pandemin.

Vissa diagnoser ökade vid inskrivningarna

Då besök ledde till inskrivning i slutenvård under pandemin ökade vissa psykiatriska diagnoser i relation till andra diagnoser. Tabell 1 redovisar 5 diagnoser som relativt andra diagnoser, som exempelvis vissa depressioner och ångesttillstånd, i större utsträckning medförde inläggningar vid akutbesöken. Diagnos saknades även i större utsträckning vid inskrivning i slutenvård under pandemin jämfört med före pandemin. Gemensamt för diagnoserna är att de kan innebära allvarliga tillstånd som kräver ett akut omhändertagande.

Tabell 1. Diagnoser som ökade under pandemin.

Psykiatriska diagnoser (ICD-10) som under pandemin relativt andra diagnoser i större utsträckning ledde till inskrivning i slutenvård vid akutbesök. Det var omkring 1,5-2,0 gånger vanligare att diagnoserna föranledde inläggning jämfört med före pandemin.

Diagnos	ICD-10 kod
Paranoid schizofreni	F20.0
Akut och övergående psykos, ospecificerat	F23.9
Schizoaffektivt syndrom, ospecificerat	F25.9
Ospecificerad icke organisk psykos	F29.9
Emotionellt instabilt personlighetssyndrom	F60.3
"Diagnos saknas"	---

Sammanfattande slutsatser

Socialstyrelsen kan slå fast, i enlighet med myndighetens studie i våras³, att andelen besök vid psykiatriska akutmottagningar har minskat i befolkningen under pandemin. Minskningen var som mest uttalad i pandemins inledning varpå besöken åter ökade, om än inte till normala nivåer. Eftersom smittspridningen på nytt har börjat öka kan det inte uteslutas att en ny mer uttalad minskning av besöken sker igen. Det återstår att se i senare uppföljningar om den minskning av besök som skedde efter sommaren i den här studien är ett uttryck just för detta.

Av de besök som skedde vid akutmottagningarna under pandemin ledde fler av besöken till inskrivningar i slutenvård jämfört med tidigare år. Det kan tyda på att personer som har sökt har varit sjukare och att besöken inte har varit möjliga att undvika eller skjuta upp. Vissa kan också ha dragit sig för att söka in i det längsta och blivit sämre innan ett besök har kommit till stånd. Den specialiserade öppenvården har dessutom haft betydligt färre fysiska patientkontakter under pandemin, där de digitala kontakterna och telefonkontakterna istället har fördubblats⁴. Detta kan ha medfört att det har varit svårare att bedöma patienter inom öppenvården jämfört med före pandemin. Med färre patienter på akutmottagningarna kan det samtidigt ha funnits utrymme att vara generösare med inläggningar i syfte att kunna observera patienter och göra mer fullständiga bedömningar.

Diagnoser som ställdes vid inskrivningar i slutenvård i samband med akutbesök under pandemin ger stöd för att patienter med vissa symtom eller tillstånd i större utsträckning skrevs in än andra patienter. De diagnoser som ökade relativt andra diagnoser utgjorde potentiellt allvarliga tillstånd där inskrivning ofta kan vara nödvändig. Det rörde sig om olika psykotiska tillstånd och även emotionellt instabilt personlighetssyndrom (tidigare kallat borderline eller emotionellt instabil personlighetsstörning). Patienter saknade även diagnos i större utsträckning, möjligen på grund av att de inte var bedömda eller hade svårbedömda symtom till följd av ofullständiga bedömningar inom öppenvården under pandemin.

³ Färre söker vård vid psykiatrisk akutmottagning under coronapandemin. Socialstyrelsen, 2020

⁴ <https://www.regeringen.se/artiklar/2020/09/nya-restriktioner-om-smittspridningen-fortsatter-oka>

Socialstyrelsen kommer att fortsätta följa upp besök på psykiatriska akutmottagningar. I nuläget är det på nytt en ökad smittspridning av coronaviruset vilket kan leda till att besöken åter minskar mer uttalat. Det är angeläget att bevaka situationen också på längre sikt med avseende på vad konsekvenserna kan bli om personer inte söker akut psykiatrisk vård.